

ПРАВО ЗНАТИ

в Україні

ЗМІСТ

Передмова 4

1. Право на інформацію в міжнародному та національному законодавстві 6

1.1. Обмеження права на доступ до інформації відповідно до закону 8

2. Види інформації 9

3. Моніторинг відкритості органів державної влади 12

3.1. Громадська кампанія «Для друку!» 14

3.2. Створення Національного Зводу відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави 16

25 6. Судовий захист права на інформацію

22 5. Відповідальність за порушення законодавства про інформацію

20 4. "Запитувана інформація не може бути надана, оскільки..."

Додатки 30

Передмова

Доступ до інформації – це право, що надає можливості для реалізації основоположних прав людини. Право на доступ до інформації є законодавчо забезпеченим і підлягає захисту за допомогою адміністративних та судових процедур. Доступ до інформації – це складова інформаційної свободи, нерозривно пов'язана із фундаментальним правом на свободу вираження поглядів, людською гідністю, що є ключем до розуміння природних прав людини.

Доступ до інформації – це шлях до підзвітності влади суспільству. Культура чиновників відповідати на інформаційні запити і звернення громадян – це модель відносин між громадянами, що є платниками податків, і найнятими для здійснення публічних функцій менеджерами – державними службовцями.

Доступ до інформації – це засіб вимірювання корупційної складової діяльності влади, індикатор здатності державного апарату аргументовано пояснювати суспільству будь-які свої рішення, дії, їх відсутність.

Доступ до інформації – це заснований на праві спосіб вирішення публічних або приватних спорів недержавних суб'єктів з органами влади.

Доступ до інформації – це важливий інструмент, яким мають уміти користуватися організації громадянського суспільства, громадські активісти, журналісти, дослідники і просто громадяни.

Доступ до інформації – це здатність громадянського суспільства примусити владу щоденно діяти за наперед установленими правилами.

Протягом 2007 – 2009 років Програма “Верховен-

ство права” Міжнародного Фонду “Відродження” доклала зусиль для поширення практики застосування організаціями громадянського суспільства інформаційного законодавства, яке передбачає право на доступ до інформації. Ця збірка відображає здобутки та проблеми у сфері забезпечення права на доступ до інформації в Україні на основі проектів громадських організацій, що реалізовані за підтримки програми. Основна мета програми – це впровадження практики спілкування на основі процедур, що дозволяють реалізувати право особи на доступ до інформації. Чиновники не повинні ані боятися, ані ігнорувати інтересів громадян, виражених у формі запиту або звернення. Водночас, недержавні організації мають більше застосовувати інформаційне законодавство для того, аби спираючись у тому числі на офіційні дані, краще оперувати такими формами громадської активності, як моніторинги діяльності органів влади та місцевого самоврядування.

У рамках підтриманих проектів було проведено цілий ряд інформаційно-просвітницьких заходів для громадських активістів на тему і як реалізувати та захистити своє право на інформацію (написання інформаційних запитів, оскарження незаконних відмов у наданні інформації та бездіяльності органів влади через ненадання відповідей на інформаційні запити тощо) видано інформаційні буклети, брошури, методичні матеріали, практичні посібники; були підтримані судові справи по оскарженню незаконних відмов у наданні інформації та бездіяльності органів влади через ненадання відповідей на інформаційні запити.

Протягом 2005 – 2007 рр. Громадський інформаційно-методичний центр „Всесвіт” за

підтримки МФ "Відродження", у співпраці з понад 19 громадськими організаціями з 12 областей України проводили моніторинг практичної можливості реалізації права доступу до інформації, що знаходиться у володінні органів державної влади та органів місцевого самоврядування (детальніше про результати моніторингу та громадські кампанії – в Розділі "Моніторинг відкритості органів державної влади").

Програма також підтримувала ініціативи, спрямовані на проведення моніторингу відкритості органів влади та місцевого самоврядування на рівні окремих областей: Луганської, Донецької, Кіровоградської, Львівської та ін.

З метою забезпечення доступу громадськості до систематизованої інформації про право на інформацію в Україні, громадські ініціативи у цій сфері, було створено спеціалізований веб-сайт "Право Знати" <http://stop-x-files-ua.org>.

Наприкінці 2007 р. у м. Львові відбулась Міжнародна конференція «Захист права на інформацію в Україні», організована Міжнародною благодійною організацією «Екологія-Право-Людина»

та МФ "Відродження". Конференція зібрала понад 60 учасників, серед яких були науковці, експерти з даної тематики, представники міжнародних організацій (зокрема "Article 19") та громадських організацій з різних регіонів України, а також представники органів державної влади України. За результатами обговорення були розроблені рекомендації для покращення законодавства і практики у цій сфері. Їх повний текст розміщений наприкінці цієї інформаційної збірки. Рекомендації конференції можна вважати спільною програмою дій для організацій громадянського суспільства та влади у випадку, якщо належне забезпечення права на інформацію є спільним пріоритетом.

Ми сподіваємося, що набутий завдяки підтримці програми "Верховенство права" досвід буде належно оцінений як суб'єктами владних повноважень, так і громадськими організаціями та українським суспільством.

Роман Романов
Ліана Мороз

*Програма "Верховенство права"
Міжнародного Фонду "Відродження"*

*Детальніше зі змістом підтриманих проектів можна ознайомитись на сайті МФ "Відродження"
<http://www.irf.kiev.ua> у розділі "Річні звіти МФВ"*

Право на інформацію в міжнародному та національному законодавстві

Що передбачає міжнародне законодавство?

“Кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-яким способом і незалежно від державних кордонів” (ст. 19 Загальної декларації прав людини (прийнята і проголошена Генеральною Асамблеєю ООН 10.12.1948)

П.1 ст.10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (м. Рим, 04.11.50, ратифіковано Законом України від 17.07.1997) декларує, що “кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Здійснення цих свобод, оскільки воно пов’язане з обов’язками і відповідальністю, може підлягати таким формальностям, умовам, обмеженням або санкціям, що встановлені законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки, для охорони порядку або запобігання злочинам, для охорони здоров’я або моралі, для захисту репутації або прав інших осіб, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання

авторитету і безсторонності суду і є необхідними у демократичному суспільстві”.

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (прийнятий 16.12.66 Генеральною Асамблеєю ООН і ратифікований Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 19.10.1973), у **пунктах 2 та 3 ст.19** передбачає, що “кожна людина має право на вільне вираження своїх поглядів; це право включає свободу шукати, одержувати і поширювати будь-яку інформацію та ідеї, незалежно від державних кордонів, усно, письмово чи за допомогою друку або художніх форм вираження чи іншими способами на свій вибір”.

Оргуська Конвенція “Про доступ до інформації, участь громадськості в прийнятті рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища” (м. Оргус, червень 1998, ратифікована Законом України від 06.07.1999р.) Конвенція зобов’язує держав-учасниць адекватно, своєчасно й ефективно інформувати зацікавлену громадськість на ранніх стадіях прийняття рішень та забезпечити, “щоб у відповідному рішенні належним чином були відображені результати участі громадськості”(ст.6). У разі порушення права на інформацію або на участь у прийнятті рішень, будь-яка особа має право оскаржити прийняте рішення в суді або іншому неупередженому органі.

Що передбачає українське законодавство?

Ст. 34 Конституції України (далі КУ) “Кожен має право вільно збирати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір.”

Ст. 31 КУ та стаття 32 КУ, котрі гарантують:

- захист приватної інформації - “право на приватність”;
- право “знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею”;
- “судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім’ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації”.

Ст. 50 КУ гарантує “право вільного доступу до інформації про стан довкілля про якість продуктів та предметів побуту, а також право на її поширення”. Ця ж стаття передбачає, що “така інформація ніким не може бути засекречена”

СПЕЦІАЛЬНІ ЗАКОНОДАВЧІ АКТИ:

Закон України “Про інформацію” (від 2 жовтня 1992 року)

- закріплює право громадян України на інформацію, закладає правові основи інформаційної діяльності
- регулює порядок отримання інформації через інформаційний запит (ст. 32 – 37 ЗУ)

Ст. 9 “Всі громадяни України, юридичні особи і державні органи мають право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення та зберігання відомостей, необхідних їм для реалізації ними своїх прав, свобод і законних інтересів, здійснення завдань і функцій...”

*“Усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов’язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк” (ст.40 Конституції України)
Ця норма надає правові підстави звертатися за інформацією до органів місцевого самоврядування (механізм подання інформаційного запита передбачений Законом “Про інформацію”)*

Ст. 32:

Інформаційний запит щодо доступу до офіційних документів - звернення з вимогою про

надання можливості ознайомлення з офіційними документами. Запит може бути індивідуальним або колективним. Він подається у письмовій формі. Громадянин має право звернутися до державних органів і вимагати надання будь-якого офіційного документа, незалежно від того, стосується цей документ його особисто чи ні, крім випадків обмеження доступу, передбачених цим Законом. **Запит щодо надання письмової або усної інформації** - звернення з вимогою надати письмову або усну інформацію про діяльність органів законодавчої, виконавчої та судової влади України, їх посадових осіб з окремих питань.

Громадяни України, державні органи, організації і об’єднання громадян подають запит відповідному органу законодавчої, виконавчої та судової влади, його посадовим особам.

Закон України “Про звернення громадян” (від 2 жовтня 1996р.)

- забезпечує можливості для участі громадян

в управлінні державними і громадськими справами, для впливу на поліпшення роботи органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, для відстоювання своїх прав і законних інтересів та відновлення їх у разі порушення.

Закон України “Про доступ до судових рішень” (від 22 листопада 2005р.)

- визначає порядок доступу до судових рішень з метою забезпечення відкритості діяльності судів загальної юрисдикції, прогнозованості судових рішень та сприяння однакового застосуванню законодавства.

1.1. Обмеження права на доступ до інформації відповідно до закону

Згідно ч. 3 ст. 34 КУ право на доступ до інформації може бути обмежено законом в інтересах:

- національної безпеки;
- територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам;
- для охорони здоров'я населення;
- для захисту репутації або прав інших людей;
- для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно або підтримки авторитету і неупередженості правосуддя.

Відповідно до ст. 37 ЗУ “Про інформацію” не підлягають обов’язковому наданню для ознайомлення за інформаційними запитами офіційні документи, які містять:

- інформацію, визнану у встановленому порядку (тобто відповідно до Закону України “Про державну таємницю”) державною таємницею;
- конфіденційну інформацію (інформація державних органів може бути віднесена до конфіденційної тільки відповідно до законів України!);
- інформацію про оперативну і слідчу роботу органів прокуратури, МВС, СБУ, роботу органів дізнання та суду у тих випадках, коли її розголошення може зашкодити оперативним за-

ходам, розслідуванню чи дізнанню, порушити право людини на справедливий та об’єктивний судовий розгляд її справи, створити загрозу життю або здоров’ю будь-якої особи (*практика свідчить, що часто правоохоронні органи застосовують цю норму абсолютно безпідставно – до запитів про надання, скажімо, загальної інформації про кількість порушених справ за певною статтею*);

- інформацію, що стосується особистого життя громадян;
- документи, що становлять внутрішню службову кореспонденцію (доповідні записки, переписка між підрозділами та інше), якщо вони пов’язані з розробкою напряму діяльності установи, процесом прийняття рішень і передують їх прийняттю;
- інформацію, що не підлягає розголошенню згідно з іншими законодавчими або нормативними актами. Установа, до якої звернуто запит, може не надавати для ознайомлення документ, якщо він містить інформацію, яка не підлягає розголошенню на підставі нормативного акта іншої державної установи, а та державна установа, яка розглядає запит, не має права вирішувати питання щодо її розсекречення;
- інформацію фінансових установ, підготовлену для контрольно-фінансових відомств.

Види інформації

02

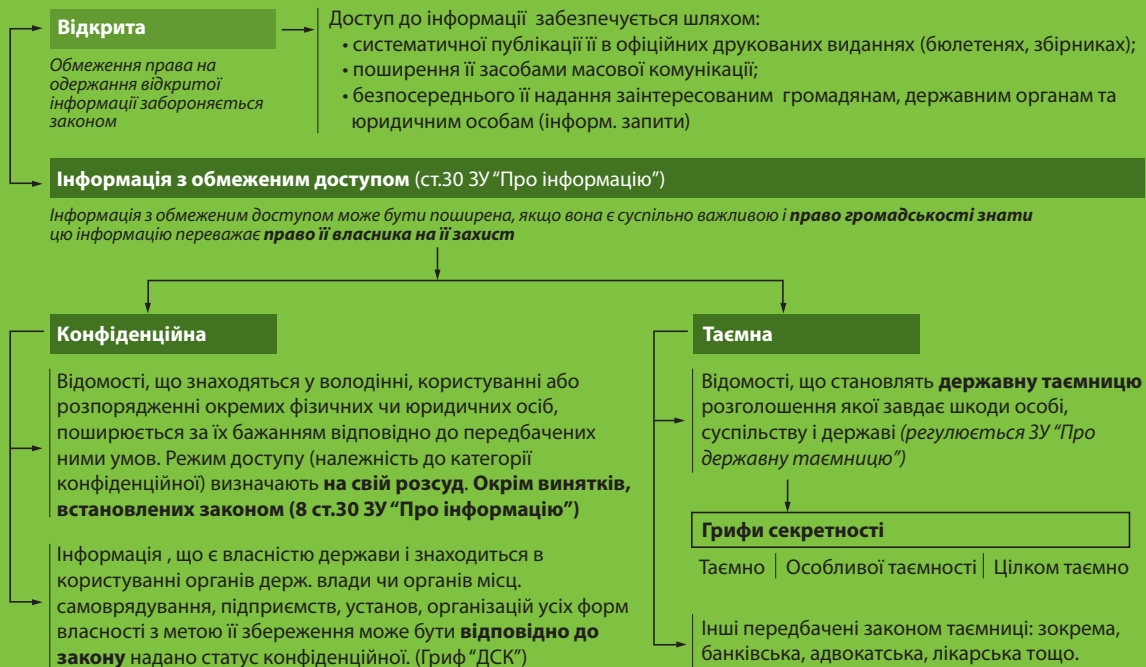
Ст.18. Закону України “Про інформацію” визначає такі види інформації:

- статистична інформація;
- адміністративна інформація (дані);
- масова інформація;
- інформація про діяльність державних органів влади та органів місцевого і регіонального самоврядування;
- правова інформація;
- інформація про особу;
- інформація довідково-енциклопедичного характеру;
- соціологічна інформація.

Відповідно до ст.28 Закону України «Про інформацію» за режимом доступу (передбачений правовими нормами порядок одержання, використання, поширення і зберігання інформації) інформація поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом.

РЕЖИМИ ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЇ

На підставі Ст.28,29,30 Закону України “Про інформацію”

Інформація з обмеженим доступом (ЗУ “Про інформацію”, ЗУ “Про державну таємницю”)

	Конфіденційна		Таємна	
Визначення	відомості, які знаходяться у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних чи юридичних осіб	інформація, що є власністю держави і знаходиться в користуванні органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності – надано статус конфіденційної	інформація, що містить відомості, які становлять державну таємницю	інша передбачена законом таємниця, розголошення якої завдає шкоди особі, суспільству і державі.
Хто визначає режим доступу? (порядок одержання, використання, поширення і зберігання інформації)	за бажанням окремих фізичних чи юридичних осіб і відповідно до передбачених ними умов, так само як і надається статус “конфіденційної”	визначається Кабінетом Міністрів України Статус “конфіденційної” надається лише відповідно до закону На практиці це регулюється постановою КМУ від 27 листопада 1998 р. N 1893 і реалізується шляхом надання грифу “ДСК”.	Закон України “Про державну таємницю”: віднесення інформації до державної таємниці здійснюється за мотивованим рішенням державного експерта з питань таємниць (у Верховній Раді - Голова Верховної Ради, в інших органах державної влади – інші посадові особи, на яких ці функції у відповідних галузях державної діяльності покладені Президентом України за поданням керівника відповідного органу Це визначається Законом “Про державну таємницю”, а категоріальний перелік – ЗВДТ, затвердженим СБУ (наказ СБУ від 12 серпня 2005 р. N 440).	Порядок віднесення інформації до категорії таємної регулюється відповідними законами та окремими нормативно-правовими актами: наприклад: банківська таємниця (ЗУ “Про банки і банківську діяльність”), адвокатська таємниця (ЗУ “Про адвокатуру”) таємниця усиновлення (Сімейний кодекс України) тощо

Інформація з обмеженим доступом може бути поширена без згоди її власника, якщо ця інформація є суспільно значимою, тобто якщо вона є предметом громадського інтересу і якщо ПРАВО ГРОМАДСЬКОСТІ ЗНАТИ цю інформацію переважає ПРАВО ЇЇ ВЛАСНИКА НА ЇЇ ЗАХИСТ (ч.13 ст.30 ЗУ “Про інформацію”).

Особа звільняється від відповідальності за розголошення інформації з обмеженим доступом, якщо суд встановить, що ця інформація є суспільно значимою (ч. 3 ст. 47-1 ЗУ “Про інформацію”).

До якої інформації доступ не може бути обмежено?	Інформація комерційного та банківського характеру, а також інформація, правовий режим якої встановлено Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України (з питань статистики, екології, банківських операцій, податків тощо), та інформація, приховування якої являє загрозу життю і здоров'ю людей.	Відомості про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту; про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, які сталися або можуть статися і загрожують безпеці громадян; про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, включаючи харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення, а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти і культури населення; стосовно стану справ із правами і свободами людини і громадянина, а також фактів їх порушень; про незаконні дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб; інша інформація, доступ до якої відповідно до законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, не може бути обмеженим.	ЗУ "Про державну таємницю" забороняє засекречувати будь-які відомості, якщо цим будуть звууватися зміст і обсяг конституційних прав і свобод людини і громадянина, завдаватиметься шкода здоров'ю та безпеці населення. Не може бути засекреченою інформація про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту; про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, що сталися або можуть статися і загрожують безпеці громадян; про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, включаючи харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення, а також соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти і культури населення; про факти порушень прав і свобод людини і громадянина; про незаконні дії органів державної влади, місцевого самоврядування та їх посадових осіб та інша інформація, яка відповідно до законів і міжнародних договорів України не може бути засекречена.
Систематизація інформації з обмеженим доступом		п. 2 чинної Постанови № 1813 від 27.11.1998 р. «Про затвердження Інструкції про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави» центральні і місцеві органи виконавчої влади і органи місцевого самоврядування повинні розробити і ввести в дію переліки конфіденційної інформації, що є власністю держави. Цій інформації надається гриф ДСК ("Для службового користування")	Звід відомостей, що становить державну таємницю, затверджується і публікується Наказом СБУ
Які можуть бути присвоєні обмежувальні грифи?		Згідно Постанови КМУ - гриф "ДСК". Грифи "опублікуванню не підлягає" (ОНП) і "не для друку" (НДД) не передбачені жодним нормативно-правовим актом.	Згідно ЗУ "Про державну таємницю" – грифи секретності: «особливої таємності», «цілком таємно», «таємно»

Моніторинг відкритості органів державної влади

Протягом 2005 - 2007 рр. **Громадський інформаційно-методичний центр „Всесвіт” у співпраці з понад 19 громадськими організаціями з 12 областей України** проводили моніторинг практичної можливості реалізації громадянами конституційного права доступу до інформації, що знаходиться у володінні органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

В основу механізму моніторингу було покладено дослідження можливостей “активного” доступу громадян до інформації про діяльність владних інституцій шляхом надсилання інформаційних запитів (запитів про надання письмової інформації) відповідно до ст.34 Конституції України та спеціального Закону України “Про інформацію”. Було охоплено всю систему органів державної влади та місцевого самоврядування. Зокрема, запити було спрямовано до Верховної Ради України, Конституційного Суду України, Вищої ради юстиції, Президента та Секретаріату Президента, Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади, правоохоронних

органів, судової гілки влади, органів місцевого самоврядування. Запити було направлено до всіх областей України та Автономної Республіки Крим.

При оцінці доступності інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування до уваги брались такі показники, як:

- загальна кількість відповідей на інформаційні запити;
- кількість задоволених інформаційних запитів;
- кількість відмов у наданні інформації або документу;
- кількість запитів, залишених без відповіді;
- ґрунтовність, повнота і точність відповіді;
- своєчасність надання інформації або документу.

Отже, до вищих органів влади, органів виконавчої влади, судової гілки влади та органів місцевого самоврядування було спрямовано близько 1800 інформаційних запитів, що стосуються діяльності цих органів, дотримання конституційних прав, свобод та інтересів людини і громадянина.

Таблиця „Результати задоволення інформаційних запитів органами державної влади та місцевого самоврядування у процентному співвідношенні”, 2005– 2007 (січень-лютий)

Адресат запиту	Кількість задоволених запитів	Кількість частково задоволених апитів	Кількість відмов у задоволенні запиту	Кількість запитів залишених без відповіді
Верховна Рада України	33%	0%	7%	60%
Народні депутати України	29%	0%	29%	42%
Президент та Секретаріат Президента України	29%	6%	6%	59%
Кабінет Міністрів України	33%	13%	47%	7%

Конституційний Суд України	50%	0%	50%	0%
Рахункова палата України	50%	0%	50%	0%
Національна Рада з питань телебачення та радіомовлення	75%	0%	25%	0%
Центральні органи виконавчої влади	55%	9%	21%	15%
Місцеві органи виконавчої влади, територіальні органи міністерств, державних комітетів	40%	21%	18%	21%
Суди	45%	12%	34%	9%
Прокуратура	22%	12%	57%	9%
СБУ	28%	14%	44%	14%
МВС	42%	19%	28%	11%
Державний департамент з питань виконання покарань	42%	7%	26%	25%
Органи місцевого самоврядування	32%	28%	21%	19%

В результаті узагальнення інформаційних запитів за весь період моніторингу (2005-січень-лютий 2007) було встановлено, що найчастіше право на доступ до інформації через інформаційний запит порушують: народні депутати – 71%; Верховна Рада України – 67%; органи прокуратури – 66%; Президент та Секретаріат Президента України – 65%; Служба безпеки України – 58%; Кабінет Міністрів України – 54%; Державний департамент з питань виконання покарань – 51%.

За даними моніторингу, у 2005 році найбільш інформаційно закритими органами були:

- Служба безпеки України (жодного запиту не було задоволено);
- апеляційні та місцеві суди (в задоволенні 68% запитів відмовили);
- органи прокуратури (не надали відповіді на 74% запитів);
- місцеві органи виконавчої влади (60% запитів не було задоволено);
- Державний департамент з питань виконання покарань (58% запитів не було задоволено).

Найбільш інформаційно відкритими органами державної влади в 2005 році виявилися центральні органи виконавчої влади (не враховуючи ДДПВП) – 94% запитів було задоволено. Запитувана інформація була надана Рахунковою Палатою України та Конституційним Судом України. Проте вже в 2006 році частка задоволених запитів про діяльність центральних органів виконавчої влади становила лише 61%. А Рахункова палата України та Конституційний Суд України взагалі відмовились надавати запитувану інформацію. Зокрема, КСУ відмовився надати інформацію щодо кількості звернень громадян та юридичних осіб до Конституційного Суду, а також інформацію щодо кількості винесених ухвал про відкриття провадження та відмову у відкритті провадження у справі. У 2006 року ситуація дещо змінилась: серед найбільш відкритих органів влади опинились:

- судова (72% з надісланих запитів було задоволено);

У 2007 році задовільні результати щодо надання інформації серед всіх органів державної влади у місцевих органів виконавчої влади, зокрема, ними було задоволено 67% запитів.

3.1. Громадська кампанія “Для друку”

Мета: розкриття для суспільства нормативних актів Президента України та Кабінету Міністрів України з обмежувальними грифами “не для друку” та “опублікуванню не підлягає”, у якій брали участь Харківська правозахисна група, ГК “ПОРА!”, сайт “Майдан”, Українська Гельсінська спілка з прав людини та інші правозахисні організації.

Заходи:

Протягом кампанії “Для друку!” під відкритим листом співголови Харківської правозахисної групи Є.Захарова до Президента України з вимогою про припинення протиправної практики обмеження доступу до правових актів, розміщених на сайті “Майдан”, поставили свої підписи 600 громадян України. Ще чимало українців підтримали звернення Альянсу “Майдан” до керівників Уряду та Міністерства юстиції України з вимогою оприлюднити назви і, пізніше – тексти незаконно засекречених актів Кабінету Міністрів України. Крім того, понад 180 громадянських активістів, за ініціативою ВГО Альянс “Майдан”, протягом 2006 року направили до КМУ та Міністерства юстиції запити з вимогою надати назви і тексти таких правових актів.

Результат: у березні 2008 року, за повідомленням прес-служби Міністерства юстиції України, Кабінет Міністрів скасував обмеження доступу до актів уряду, виданих у 1991-2005 роках, та зняв з них не передбачені законодавством позначки «Не для друку» та «Опублікуванню не підлягає». Міністерством юстиції з 1410 актів було знято обмеження в доступі до 1015, а решті надано гриф ДСК.

Вперше були оприлюднені назви таких документів, зокрема ось приклади деяких з них:

- *Про пенсійне забезпечення окремих категорій посадових осіб (27.06.2001)*

- *Про перерахунок пенсії колишнім заступникам керівників центральних органів виконавчої влади (1309.2001)*
- *Про передачу автомобілів (19.08.2002)*
- *Про умови оплати праці вищих посадових осіб України та членів Кабінету Міністрів України (21.11.2003)*
- *Про вдосконалення умов праці працівників закордонних дипломатичних установ України (20.08.2003)*
- *Деякі питання оплати праці суддів (20.01.2004)*
- *Деякі питання оплати праці прокурорів і слідчих органів прокуратури (20.01.2004)*
- *Про передачу конфіскованих за рішенням суду транспортних засобів (18.06.2004)*
- *Про передачу об'єктів оздоровчого призначення (08.10.2004)*

У зв'язку з перебігом даної кампанії, у її активістів виникло питання про ініціювання визнання, у судовому порядку, протиправним і не чинним п.7 Указу Президента України від 10.06.97 №503 “Про порядок оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності”. Для прикладу, хронологія реакції з боку Мін'юсту на запит ВГО Альянсу “Майдан” з вимогою надати перелік актів КМУ, що мають грифи обмежувального доступу:

09.09.2005 р. – листом № С-27658-34 за підписом заступника міністра Л. Горбунової відмовлено у наданні переліку актів КМУ, що мають грифи обмежувального доступу, з посиланням на п.7 Указу Президента України №503.

26.09.2005 р. – листом №34-29574-С за підписом заступника міністра Л. Горбунової у наданні переліку таких актів відмовлено повторно, з тим самим обґрунтуванням.

21.01.2006 р. – листом № С-32705-22 за підписом заступника міністра М. Шупені визнано, що “надан-

ня нормативно-правовим актам грифів обмеженого доступу, що не передбачено законодавством, є порушенням права громадян на доступ до правової інформації”, та зазначено: “Міністерством юстиції проведено аналіз актів Кабінету Міністрів України, виданих протягом 1991-2005 років, з грифами обмеженого доступу “Не для друку” та “Опублікуванню не підлягає”, які законодавством України не передбачені. За результатами аналізу, Міністерство юстиції звернулось до Кабінету Міністрів з пропозицією дати доручення щодо недопущення у подальшому використання зазначених обмежувальних грифів та опублікування раніше виданих актів Кабінету Міністрів, які мають такі грифи”.

16.02.2006 р. – листом №34-9-585 за підписом того ж самого М. Шупені Мін’юст відмовляє у наданні переліку засекречених нормативних актів з посиланням на п.7 Указу №503.

23.02.2006 р. – листом №34-С-2895 за підписом заступника міністра Л. Горбунової Мін’юст надає перелік нормативних актів КМУ, що мають грифи обмеження доступу.

07.03.2006 р. – листом № 34-6661-С за підписом того ж самого заступника міністра Л.Горбунової Мін’юст відмовляє у наданні текстів деяких з вищезазначених нормативних актів – з посиланням на п.7 Указу Президента №503 та на Інструкцію про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави (постанова КМУ №1893 від 27.11.98).

05.04.2006 р. – листом №34-8333-С за підписом Л. Горбунової, у наданні текстів нормативних актів відмовлено повторно – з тим самим обґрунтуванням.

02.06.2006 р. – листом №34-С-11350 за підписом Л. Горбунової повідомлено, що “правове регулювання питань щодо застосування обмежувальних грифів” здійснюється відповідно до Закону “Про державну таємницю”, вищезгаданої поста-

нови КМУ №1893 та, знов-таки, п.7 Указу №503. 04.07.2006 р. – листом №34-С-13243 за підписом Л. Горбунової та з цитатою п.7 Указу №503, повідомлено, що “згідно з дорученням Кабінету Міністрів України головні розробники актів Кабінету Міністрів України, відповідно до Інструкції...№1893, здійснюють експертну оцінку актів Кабінету Міністрів України, на яких проставлено позначки “Не для друку” та “Опублікуванню не підлягає”. У разі наявності в актах конфіденційної інформації, що є власністю держави, будуть підготовлені пропозиції щодо надання зазначеним актам передбаченого законодавством України грифу обмеження доступу, а у разі відсутності в них такої інформації – пропозиції щодо зняття позначок “Не для друку” та “Опублікуванню не підлягає” та опублікування у встановленому порядку нормативно-правових актів. На підставі зазначеного, на даний час, надати тексти зазначених Вами актів нема можливості”.

Відповідно до п. 7 Указу Президента України від 10.09.97 “Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності” передбачено, що “акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, які не мають загального значення чи нормативного характеру, можуть не публікуватись за рішенням відповідного органу. Ці акти та акти з обмежувальними грифами офіційно оприлюднюються шляхом надіслання відповідним державним органам та органам місцевого самоврядування і доведення ними до відома підприємств, установ, організацій та осіб, на які поширюється їх чинність”.

08.09.2006 р. Правовим радником ВГО Альянс “Майдан” О. Северином було подано позов до Печерського районного суду м. Києва (за тодішньою підсудністю) про визнання п.7 Указу Президента України №503/97 від 10.06.97 таким, що не відповідає правовим актам вищої юридичної сили і не є чинним.

Протиправність зазначеної норми обґрунтовується у 29-ти пунктах позовної заяви, в яких доводиться її (норми) невідповідність: зокрема,

це більше 10 статей Конституції України, Закону України “Про інформацію”, ст. 10 Конвенції про захист прав і основних свобод людини, ст. 19 Загальної декларації прав людини, відповідні статті Цивільного кодексу України.

16.10.2006 р. Постановою Печерського районного суду м. Києва в позові було відмовлено: “Аналізуючи зібрані докази в їх сукупності, суд вважає невстановленим факт порушення прав позивача, які б підлягали захисту, що п.7 Указу №503/97 стосується тільки актів ВРУ, КМУ, Президента України, які не мають загального значення чи нормативного характеру, в судовому засіданні не виявлено його незаконності або невідповідності правовому акту вищої юридичної сили”.

Висновок про “невстановленість факту порушення прав позивача” було зроблено судом попри те, що державні органи неодноразово відмовляли позивачеві у наданні інформації, посилаючись на оскаржувану норму Указу, що сам суд прямо відмітив у своїй постанові.

У зв’язку з поданням апеляційної скарги справа стала предметом розгляду Колегії суддів Судової палати у цивільних справах Апеляційного суду м. Києва, яка своєю ухвалою від 16.01.97 (справа №22-706) скаргу залишила без задоволення, а постанову Печерського районного суду м. Києва

від 16.10.97 р. – без змін.

При цьому суд апеляційної інстанції вказав, що: “зазначений висновок суду першої інстанції є законним та обґрунтованим, оскільки п.7 оспорюваного Указу Президента України розповсюджується лише на акти, які не мають загального значення чи нормативного характеру, що не суперечить нормам ст.57 Конституції України, у відповідності до якої Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права та обов’язки громадян, мають бути доведені до відома населення в порядку, встановленому законом”.

14.02.2007 р. до Вищого адміністративного суду України було подано касаційну скаргу, в якій, зокрема, вказувалося: “Неправомірність ухвали достатньо і однозначно підтверджує той факт, що єдина правова норма, яку застосував Апеляційний суд, розглядаючи справу про нечинність п.7 Указу №503, є власне норма п.7 Указу №503. Таким чином, Апеляційний суд зробив висновок про відповідність правової норми актам вищої юридичної сили, виходячи власне зі спірної правової норми, що є абсурдним за визначенням. Ухвалою Вищого адміністративного суду України від 02.07.2008р. у справі відкрито касаційне провадження. Вимогою касаційної скарги є направлення справи на новий розгляд.

3.2. Створення Національного Зводу відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави*

Як свідчать результати моніторингу відкритості органів державної влади, відповіді на інформаційні запити часто не надавалися з причини віднесення запитуваних даних до інформації з

обмеженим доступом на підставі підзаконних нормативно-правових актів з посиланням на ст.ст. 30 та 37 Закону України «Про інформацію». Що стосується таємної інформації, то відповід-

** Кампанія проводиться в рамках проекту Громадського інформаційно-методичного центру „Всесвіт”*

ний вид інформації має бути включений до Зводу відомостей, що складають державну таємницю. Але такого Зводу не існує для відомостей, які мають гриф «для службового користування» (далі – ДСК). Цей гриф надається конфіденційній інформації, що є власністю держави. Переліки інформації з грифом ДСК якщо й існують, то не завжди є оприлюдненими.

Мета кампанії, ініційованої у 2007р. ВГО Альянс «Майдан»: отримати переліки відомостей, для яких застосовується гриф ДСК, складені у відповідності з «Інструкцією про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави» (схвалена Постановою КМУ № 1893 від 27 листопада 1998 р.). За наявності такої Інструкції гриф обмеження доступу ДСК залишається незаконним: у статті 34 Конституції вказано, що обмеження свободи інформації має бути встановлено законом, а не інструкцією – нормативним актом Кабінету Міністрів України.

Заходи: надіслано інформаційні запити про надання переліків відомостей, віднесених до конфіденційної інформації: до 27-ми місцевих органів державної влади (обласні державні адміністрації, Київська міська державна адміністрація, Севастопольська міська державна адміністрація, уряд

Результат: 69 органів влади надали складені ними переліки, 14 – відмовилися:

- Кабінет Міністрів України,
- Держкомтелебачення,
- Генеральна прокуратура,
- Міністерство охорони здоров'я,
- Державна податкова адміністрація,
- Рахункова палата,
- Міністерство аграрної політики,
- Міністерство транспорту,
- Міністерство палива та енергетики,
- Держспоживстандарт,
- Національне космічне агентство,
- Національний банк,
- Державне управління справами.

Автономної республіки Крим) та до 79-ти органів виконавчої влади, а також до самого Кабінету Міністрів України, до Секретаріату Президента України, до Верховної Ради України та Державного управління справами.

З-поміж місцевих органів влади не надала інформацію тільки Запорізька обласна державна адміністрація, яка самому переліку конфіденційної інформації надала гриф «для службового користування».

Щодо відповідей центральних органів влади, які відмовились надати переліки відомостей, віднесених ними до конфіденційної інформації, аргументи були наступними:

№	Адресат	Зміст відповіді
1	Кабінет Міністрів України	«Відомості згаданого переліку у сукупності є власне конфіденційною інформацією Секретаріату, тому надіслати його Вам, на жаль, немає можливості».
2	Генеральна прокуратура	«...даний перелік є документом, що становить внутрівідомчу службову кореспонденцію. Надання органами прокуратури копії такого документу за зверненнями громадян законодавчими та відомчими документами, в тому числі Законом України «Про інформацію», не передбачено». Перелік знайдено у базі пошукової системи «Ліга»

3	Міністерство охорони здоров'я	“Функції ведення обліку, зберігання, розмноження та використання документів з грифом ДСК, а також контроль за дотриманням вимог Інструкції, наказом МОЗ від 18.11.99 №35 покладено на управління справами”. Відповіді по суті нема.
4	Державна податкова адміністрація	“Перелік конфіденційної інформації, що є власністю держави в органах держ.податкової служби, затверджено наказом ДПА від 28.11.06 №720. Перелік...поширюється виключно на інформацію службового характеру, розпорядником якої є ДПАУ. Зазначений Перелік не регулює взаємовідносини з платниками податків, фізичними та юридичними особами. Враховуючи викладене, підстави для надання Вам копії наказу ДПАУ від 28.11.06 №720 відсутні”.
5	Міністерство аграрної політики	Перелік знайдено у базі пошукової системи “Ліга” 04.08.08, №37-35-15/12799 (заст. міністра Р. Шмідт). Відмова. “Зазначений документ застосовується виключно для оцінки грифів обмеження відомостей при внутрішній роботі експертної комісії міністерства. Якщо у ВГО Альянс “Майдан” виникає потреба проведення експертизи інформації, на предмет перевірки віднесення її до конфіденційної, пропонується надсилати зазначену інформацію до Мінагрополітики України для подальшого проведення експертизи комісією міністерства”.
6	Міністерство палива та енергетики	17.07.08. №16/4-46 (директор Департаменту кадрової політики І. Прокopenко). Де-факто відмова: “Інформуємо про наявність у Міністерстві “Переліку конфіденційної інформації, що є власністю держави, перебуває у володінні, користуванні та розпорядженні Міністерства палива та енергетики України і якій надається гриф обмеженого доступу ДСК”, затвердженого наказом Мінпаливенерго України від 15.08.06 № 288” Перелік знайдено у базі пошукової системи “Ліга”
7	Державна служба спецзв'язку та захисту інформації	21.07.08, №18-2788 (т.в.о. голови О. Сиров) “...інформуємо, що у системі Держспецзв'язку діє наказ Адміністрації Держспецзв'язку від 23.01.07 №5 “Про затвердження Переліку конфіденційної інформації, що є власністю держави”...Враховуючи, що надана Держкомзв'язку інформація буде використана Вами “для складання національного Зводу відомостей, віднесених державними органами до конфіденційної інформації”, вважаємо найоптимальнішим вирішенням питання надсилання Вам відповідного переліку після затвердження його нової уточненої редакції, що відбудеться найближчим часом”. 23.10.08, №19-4250 (голова Служби п. Ю. Чеботаренко). “...Адміністрацією Держспецзв'язку ведеться робота з підготовки нової редакції Переліку конфіденційної інформації, що є власністю держави, у Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України. Наразі робота із затвердження нової редакції Переліку, що суттєво відрізняється від діючого, триває. Надання Переліку Вам може бути здійснено у двотижневий термін після його розгляду експертною комісією, засідання якої планується наприкінці листопада, та затвердження нової редакції Переліку”.
8	Національне космічне агентство	“...Перелік конфіденційної інформації, що є власністю держави, у космічній галузі України... не підлягає розголошенню і має гриф обмеженого доступу ДСК”.

9	Секретаріат Президента України	06.08.08. "На даний час у Секретаріаті Президента України з метою вдосконалення проходження документів, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, узагальнюється практика їх зберігання, використання та обліку, а також практика застосування законодавства України в цій сфері. За результатами такої роботи передбачається оновлення Переліку відомостей, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, і яким надається гриф "Для службового користування". Перелік, що відповідатиме актуальним потребам сьогодення, буде Вам оперативно надано після його затвердження в установленому порядку. Дякуємо за розуміння". 21.10.08 Надано відповідний перелік.
10	Державне управління справами	"Відповідно до ПКМУ №1893...у Державному управлінні справами розроблено перелік конкретних видів документів, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави". 09.09.08, №01-07/4-2285 (керівник ДУС І. Тарасюк). Відмова. "Державне управління справами готове співпрацювати з питання надання відповідної інформації зазначеній Вами громадській організації за відповідним запитом цієї організації". 14.10.08, №01-07/4-2592 (керівник ДУС І. Тарасюк). Відмова. Цитата ст.37 Закону "Про інформацію" та загальних критеріїв віднесення інформації до конфіденційної з постанови КМУ. У третьому запиті водночас запитувалося і чинне Положення про ДУС з усіма змінами і доповненнями

Отже, найчастіше органи державної влади мотивують відмову надати переліки тим, що:

- 1) ці документи мають гриф ДСК;
- 2) це питання необхідно погодити з СБУ (Державна авіаційна адміністрація);

- 3) у запитувача не має достатніх правових підстав на отримання цих переліків;
- 4) запитувач не пояснив причину, навіщо йому необхідна ця інформація (Державний департамент морського та річкового транспорту).

“Запитувана інформація не може бути надана, оскільки...”*

Прокуратура:

- надання інформації юридичним особам для реалізації програм, які підтримуються іноземними державами, не входить до компетенції Світловодської міжрайонної прокуратури (Кіровоградська область);
- органи прокуратури України не відносяться до органів законодавчої, виконавчої або судової гілки влади і тому не зобов'язані надавати інформацію за такими інформаційними запитами, як того вимагає ст. 32 Закону України «Про інформацію»;
- Відповідно до ст. 9 «...кожному громадянину забезпечується вільний доступ до інформації, яка стосується його особисто, крім випадків, передбачених законами України». Між тим, із змісту Вашого запиту не вбачається, для реалізації яких саме прав, свобод і законних інтересів організації, яку Ви очолюєте, необхідна інформація, яка Вами запитується, або яка вона стосується Вас особисто. Таким чином, Ваше право як громадянина і голови Одеської обласної організації ВГО «Комітет виборців України» на отримання відповідної інформації не підтверджено, у зв'язку з чим законних підстав для її надання немає;
- ця інформація надається лише вищестоящим органам прокуратури;
- інформацію не надано в зв'язку з тим, що такі показники не передбачені статистичною звітністю;
- інформації не надано в зв'язку з її відсутністю;
- інформація є конфіденційною;
- інформація відноситься до інформації з обмеженим доступом (хоча запитувана інформація за режимом

- доступу відноситься до відкритої інформації);
- відповідно до ст. 37 Закону «Про інформацію», запитувана Вами інформація не підлягає обов'язковому наданню для ознайомлення за інформаційними запитами;
- Витребувані вами дані є інформацією про оперативну та слідчу роботу органів прокуратури і її розголошення може зашкодити оперативним заходам, розвідуванню та дізнанню по кримінальним справам.

Міністерство внутрішніх справ України:

- запитувана інформація відсутня;
- інформація відноситься до інформації з обмеженим доступом.

Управління Державного департаменту з питань виконання покарань:

- інформація є внутрішньомочною службовою документацією (управління АР Крим, Донецької, Житомирської, Одеської області);
- для отримання необхідної інформації запитувач повинен погодити дане питання з ДДПВП України (управління Івано-Франківської, Рівненської обл.);
- надання інформації можливо лише з дозволу ДДПВП (управління Житомирської обл.).

Приклад відмови у задоволенні запиту:

- Управління ДДПВП Донецької області:

«На виконання ст. 40 Конституції України повідомляємо, що інформація, яку Ви просити надати щодо діяльності Управління Департаменту у До-

* У розділі використані матеріали звітів організації, що реалізовували проекти за підтримки МФ “Відродження”, зокрема ГІМЦ “Всесвіт”, “Донецької ГО “Рідна країна”, Донецької ГО “Донецький Меморіал”

нецької області, відповідно до ст. 38 Закону "Про інформацію" є власністю Департаменту та держави. Підстави виникнення права власності на цю інформацію є створення даної інформації силами Управління та за кошти держави. Відповідно до чинного законодавства «Власник інформації має право призначати особу, яка здійснює володіння, використання і розпорядження інформацією, і визначати правила обробки інформації та доступ до неї, а також встановлювати інші умови щодо інформації». У результаті отриманої відповіді встановлено, що виконуючий вами проект є недержавним. У результаті чого копію цього проекту представлено не було. Таким чином у ознайомленні та вивченні даного проекту на предмет відповідності до чинного законодавства нам було відмовлено. Можна також припустити, що даний проект спрямований на збір інформації, яка відповідно до ст. 37 Закону "Про інформацію" є інформацією з обмеженим доступом.»

Центральні органи виконавчої влади:

- запитувані дані відсутні.
- порада ознайомитися з інформацією, що цікавить запитувачів на офіційному веб-сайті цих органів.

Органи місцевого самоврядування:

- запитувані дані відсутні;
- відсутні технічні можливості надати необхідний обсяг інформації;
- виходячи зі ст. 8 Закону „Про інформацію“, витребувана інформація не відноситься до об'єктів інформаційних відносин, на які розповсюджуються вимоги Закону „Про інформацію“ і відповідно право на отримання якої маєється у громадян України (Херсонська міська рада);
- інформація відноситься до інформації з обмеженим доступом;
- сплатити за інформацію 3 тис. грн. (Каховська міська рада);

**- Управління ДДПВП у Миколаївській області:
"інформація може бути надана тільки за умов існування угоди між «Донецьким Меморіалом» і Управлінням Департаменту, а оскільки такої угоди немає, Управління департаменту інформацію не надасть"**

- інформація, яка запитується, не стосується Вас особисто (Дружківська міська рада);
- запитувана інформація може бути надана лише після отримання документів про державну реєстрацію організації та документи, що підтверджують її права направляти запити (Краматорська міська рада);
- зміст листа не дозволяє визначити, чи необхідні запитувані відомості для реалізації цілей і завдань організації (Маріупольська міська рада на запит про надання інформації про кількість звернень громадян та громадських організацій).

Як показує аналіз підстав, за якими органи державної влади та місцевого самоврядування відмовляються надавати запитувану інформацію, однією з причин безпідставного обмеження (порушення) права на доступ до інформації є недосконале законодавство. Зокрема, відповідно до ст. 37 Закону «Про інформацію»: не підлягають обов'язковому наданню для ознайомлення за інформаційними запитами офіційні документи, які містять у собі інформацію, що не підлягає розголошенню згідно з іншими законодавчими або нормативними актами. Але ч. 3 ст. 34 Конституції України встановлює, що право на інформацію може бути обмежене лише Законом. Саме на підставі п. 7 ст. 37 досить часто відмовляють у задоволенні інформаційних запитів правоохоронні органи та Державна податкова служба.

Відповідальність за порушення законодавства про інформацію

Що передбачено законодавством?

Відповідальність за порушення законодавства про інформацію (ст. 47 ЗУ “Про інформацію”)

Порушення законодавства України про інформацію тягне за собою дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно з законодавством України.

Відповідальність за порушення законодавства про інформацію несуть особи, винні у вчиненні таких порушень, як:

- необґрунтована відмова від надання відповідної інформації;
- надання інформації, що не відповідає дійсності;
- несвоєчасне надання інформації;
- навмисне приховування інформації;
- примушення до поширення або перешкоджання поширенню певної інформації, а також цензура;
- поширення відомостей, що не відповідають дійсності, ганьблять честь і гідність особи;
- безпідставна відмова від поширення певної інформації;
- використання і поширення інформації стосовно особистого життя громадянина без його згоди особою, яка є власником відповідної інформації внаслідок виконання своїх службових обов'язків;

- розголошення державної або іншої таємниці, що охороняється законом, особою, яка повинна охороняти цю таємницю ;
- порушення порядку зберігання інформації;
- навмисне знищення інформації;
- необґрунтоване віднесення окремих видів інформації до категорії відомостей з обмеженим доступом;
- порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави.

Ст. 212-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення (“Порушення права на інформацію”):

Неправомірна відмова в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності, у випадках, коли така інформація підлягає наданню на запит громадянина чи юридичної особи відповідно до законів України “Про інформацію”, “Про звернення громадян” та “Про доступ до судових рішень”, тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Повторне протягом року вчинення порушення з числа передбачених частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Спеціальні норми КУпАП:

- **ст. 91-4 КУпАП** “відмова від надання чи несвоєчасне надання за запитом повної та достовірної екологічної інформації, передбаченої законодавством, тягне за собою накладення штрафу на службових та посадових осіб від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян”;
- **ст. 156-1 КУпАП** “відмова працівників торгівлі, громадського харчування та сфери послуг і громадян, які займаються підприємницькою діяльністю в цих галузях, у наданні громадянам-споживачам необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про товари (роботи, послуги), їх кількість, якість, асортимент, а також про їх виробника (виконавця, продавця)... тягнуть за собою накладення штрафу від одного до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян”.

Посадові особи, на яких поширюється дія Закону України “Про боротьбу з корупцією”, притягаються до відповідальності за такі діяння відповідно до Закону України “Про боротьбу з корупцією: **п. “г” ч. 1 ст.5 Закону України “Про боротьбу з корупцією”** “державний службовець або інша особа, уповноважена на виконання функцій держави, не має права: відмовляти фізичним та юридичним особам в інформації, надання якої передбачено правовими актами, умисно затримувати її, надавати недостовірну чи неповну інформацію”. Порушення цієї норми тягне за собою “адміністративне стягнення у вигляді штрафу від п’ятнадцяти до двадцяти п’яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян”, а у разі рецидиву протягом року – “адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від двадцяти п’яти до п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян” (**ст. 8 ЗУ “Про боротьбу з корупцією”**).

Приклади. Досвід громадських організацій України

Досвід застосування ст.5 ЗУ “Про боротьбу з корупцією” на практиці має Донецька обласна громадська організація “Рідна країна”, що за підтримки МФВ реалізує проект по доступу до інформації в Донецькій області. “Рідна країна” направила ряд запитів до органів державної влади та місцевого самоврядування про надання інформації, що становить суспільний інтерес. Отримавши незаконну відмову у наданні інформації, організація направила заяви до Прокуратури, СБУ з метою притягнення до адміністративної відповідальності державних службовців відповідно до п. г ст. 5 Закону України «Про боротьбу з корупцією».

Приклад 1. м. Горлівка

Зміст запиту до Горлівської міської ради Донецької області: надати інформацію щодо відчуже-

ного комунального майна м. Горлівка з 2005 р. по 2007 р.; відомості про виділені земельні ділянки в м. Горлівка.

Відповідь секретаря міської ради: *Залишити запит без задоволення так як запитувана інформація не є предметом діяльності організації! На підставі звернення організації до Прокуратури м. Горлівка щодо притягнення до адміністративної відповідальності згідно ст.5 ЗУ “Про боротьбу з корупцією” посадових осіб Горлівської міської ради, за результатами перевірки було порушено дисциплінарне провадження. За результатами розгляду дисциплінарного провадження міським головою видано розпорядження про притягнення до дисциплінарної відповідальності відповідних посадових осіб.*

Приклад 2. м. Костянтинівка

Зміст запитів до Костянтинівського міського голови: **надати**

- програми соціально - економічного та культурного розвитку міста за 2007-2008 рр., які повинні розробляти органи місцевого самоврядування;
- інформацію щодо використання виділених коштів підприємцями на розвиток міста;
- інформацію щодо відчуження комунального майна міста протягом 2006-2008 рр.;
- інформацію щодо кількості звернень громадян та громадських організацій, що звертались з метою отримати інформацію;
- молодіжні програми за 2007-2008 рр. та інформацію про їх фінансування.

Відповідь міського голови: Відмова в наданні інформації у зв'язку з тим, що зазначена інформація є інформацією з обмеженим доступом, яка може бути надана лише на запит МВД та СБУ. "Рідна країна" звернулася до:

- Прокуратури м. Костянтинівка щодо **притягнення до адміністративної відповідальності згідно ст.5 ЗУ "Про боротьбу з корупцією"** голови міськради. Перевірка прокуратури наразі триває.

- Управління Служби безпеки України в Донецькій області **з заявою про вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією**. У результаті перевірки СБУ було складено адміністративний протокол відносно голови міськради м. Костянтинівка.

За більш детальною інформацією звертайтеся:

Донецька обласна громадська організація "Рідна Країна"

адреса: **84330, Донецька область, м. Краматорськ, вул. Маріупольська, 7, тел. 8 (06264) 41-91-99, e-mail: ridnakraina@mail.ru**

Судовий захист права на інформацію

Що передбачено законодавством України:

Ст. 35 Закону України «Про інформацію»: «Оскарження відмови і відстрочки задоволення запиту щодо доступу до офіційних документів»

Відмову або відстрочку задоволення запиту може бути оскаржено (також на підставі ч.2 ст.55, ст.124 Конституції України, Кодексу адміністративного судочинства України).

У разі відмови в наданні документа для ознайомлення або відстрочки задоволення запиту запитувач має право оскаржити відмову або відстрочку до органу вищого рівня.

Якщо на скаргу, подану до органу вищого рівня, дається негативна відповідь, запитувач має право оскаржити цю відмову до суду (без обов'язкового попереднього оскарження "до органу вищого рівня").

У разі, коли запитувач звернувся до суду, обов'язок доводити законність відмови чи відстрочки задоволення запиту покладається на відповідача – державну установу (своєю чергою, пунктом 2 ст.71 Кодексу адміністративного судочинства України передбачено, що "в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача, якщо він заперечує проти адміністративного позову").

Суд має право для забезпечення повноти та об'єктивності розгляду справи запитати офіційні документи, у можливості ознайомлення з якими

було відмовлено, і, вивчивши їх, прийняти рішення про обґрунтованість (або необґрунтованість) дій посадових осіб державної установи. Якщо відмову або відстрочку визнано необґрунтованою, суд зобов'язує державну установу надати запитувачу змогу ознайомитися з офіційним документом і постановляє окрему ухвалу щодо посадових осіб, які відмовили заявнику.

Необґрунтована відмова у наданні змоги для ознайомлення з офіційними документами або порушення визначеного терміну її надання без поважних причин тягнуть за собою дисциплінарну або іншу відповідальність посадових осіб державних установ у порядку, встановленому законами України.

Офіційні документи, надані на запити органами законодавчої, виконавчої та судової влади України, можуть публікуватися.

Запитувачі мають право робити виписки з наданих їм для ознайомлення офіційних документів, фотографувати їх, записувати текст на магнітну плівку тощо. Власник документів має право за відповідну плату виготовляти за бажанням запитувача копії запитуваних документів.

Не підлягає оплаті робота по пошуку офіційних документів.

Оскарження відмови і відстрочки задоволення запиту щодо надання письмової інформації здійснюється в аналогічному порядку.

Приклади. Досвід громадських організацій України

СПРАВА №1 “Громадська організація “Луганський обласний центр політичних та соціологічних досліджень “Політсоціум” проти Рубіжанського міського голови, Виконкому Рубіжанської міської Ради Луганської області” (ГО “Луганський обласний центр політичних та соціологічних досліджень “Політсоціум” проводила соціологічне дослідження по проекту “Реалізація права на доступ до інформації про діяльність виконавчої влади у 7 містах Луганської області”)

Сторони:

позивач - Громадська організація “Луганський обласний центр політичних та соціологічних досліджень “Політсоціум”,
відповідач – Рубіжанський міський голова, Виконком Рубіжанської міської Ради Луганської області

Короткий опис справи:

15.10.2008р. ГО “Луганський обласний центр політичних та соціологічних досліджень “Політсоціум” (голова – В. Іванов) надіслав на ім'я міського голови м. Рубіжне Луганської області інформаційний запит про надання інформації, яка стосується роботи міського голови, міської ради та виконавчого комітету м. Рубіжне для підготовки соціологічного дослідження по проекту “Реалізація права на доступ до інформації про діяльність виконавчої влади у 7 містах Луганської області” (матеріали щорічних звітів міського голови перед територіальною громадою, публічного звіту про виконання міського бюджету, інформацію про кількість отриманих інформаційних запитів тощо).

06.11.2008р. Організація отримала відповідь за підписом першого заступника міського голови, в якій їй фактично відмовлено у наданні запитуваної інформації, без зазначення правових підстав. У листі зазначено, що ніяких документів про участь міста у зазначеному проекті вони не

отримали та наведено текст ст. 21 ЗУ “Про інформацію”.

18.11.2008р. Організація подала позов про визнання відмови посадових осіб органу місцевого самоврядування у задоволенні інформаційного запиту необґрунтованою, а дії неправомірними, про зобов'язання надати запитувану інформацію.

Луганський окружний адміністративний суд повернув “Політсоціуму” позов на підставі: позов не підсудний Луганському окружному адміністративному суду. Із цим позовом “Політсоціум” має право звернутися в місцевий загальний суд.

18.12.2008р. “Політсоціум” надає позовну заяву в Рубіжанський міський суд. Суд приймає рішення про залишення позову без руху. Підстава: у позові немає доказів про відмову Рубіжанського міського голови в задоволенні інформаційного запиту. Організація подала заяву про уточнення позовних вимог.

09.04.2008р. Рубіжанський міський суд виніс Постанову про визнання відмови необґрунтованою, дії та бездіяльність неправомірними (визнав порушення вимог ст.ст. 23, 29, 32 ЗУ «Про інформацію») та зобов'язав відповідних посадових осіб надати запитувану інформацію. Але рішення не набуло чинності, оскільки подано апеляцію.

За більш детальною інформацією звертайтеся: Луганський обласний центр політичних та соціологічних досліджень “Політсоціум”, адреса: м. Луганськ, вул. Жовтнева, 46, тел./факс 8(0642) 52-81-31, e-mail: politsocium@ukr.net

СПРАВА №2 “Голова правозахисної організації „Донецький Меморіал” О. Букалов проти Голови Державного департаменту з питань виконання покарань Коштинця В.» (ГО “Донецький Меморіал” займається дослідженням у сфері реформування пенітенціарної системи, готує щорічні доповіді про стан дотримання прав ув'язнених в Україні)

Сторони:

позивач: Букалов О., Голова правозахисної організації „Донецький Меморіал”
відповідач: Голова Державного департаменту з питань виконання покарань, Коштинцев В.

Короткий опис справи:

26.11.2007 р. Позивач звернувся з інформаційним запитом до Голови Державного департаменту з питань виконання покарань з проханням надати інформацію щодо розрахун-

ків показників смертності та захворюваності на туберкульоз в установах Департаменту з питань виконання покарань.

23.01.2008 р. У зв'язку з відсутністю відповіді, повторно надіслано запит.

6.02.2008р. В отриманій відповіді за підписом начальника управління Живаго С.Б. повідомляється, що „при проведенні розрахунків показників смертності, захворюваності на туберкульоз нами використовуються методики, рекомендовані кафедрою соціальної гігієни та організації

охорони здоров'я медичних університетів та академій післядипломної освіти лікарів”, тобто відповідь по суті питань відсутня.

16.02.2008р. Позивач втретє звернувся до ДДПВП (копія для відома Генеральному прокурору України), відповіді не отримав.

Голова “Донецького Меморіалу” О. Букалов звернувся до Донецького окружного адміністративного суду з позовною заявою до Голови Державного департаменту України з питань виконання покарань Кошиця Василя Васильовича про визнання протиправними дій та стягнення моральної шкоди.

24.04.2008р. Відповідно до Наказу Голови ДДПВП В. Кошиця «Про недоліки в роботі з інформаційними запитами у центральному апараті Державного департаменту України з питань виконання покарань та притягнення винних посадових осіб до дисциплінарної відповідальності» визнано грубе порушення вимог ст.32-33 ЗУ “Про інформацію” та притягнуто до дисциплінарної відповідальності відповід-

них посадових осіб.

“20.03.2008 р. До управління справами Департаменту із Генеральної прокуратури України надійшов за належністю інформаційний запит голови ради правозахисної організації «Донецький Меморіал» Букалова О.П. для розгляду, надання за результатами розгляду відповіді та інформування Генеральної прокуратури України. Вивчення наявних матеріалів показало, що викладені заявником відомості щодо неякісного розгляду його попереднього інформаційного запиту та несвоєчасного надання відповіді підтвердилися”.

30.06.2008р. Донецький окружний адміністративний суд виніс Постанову, в якій частково задовольнив вимоги позивача:

“Визнати протиправними дії Голови Державного департаменту України з питань виконання покарань Кошиця Василя Васильовича щодо несвоєчасного надання відповіді Голові Донецької міської організації «Донецький Меморіал» Букалову Олександр Павловичу на звернення. В іншій частині позову – відмовити”.

За більш детальною інформацією звертайтеся: **Донецька міська організація “Донецький Меморіал”**, адреса: **83092, Донецьк, а/с 4836**, тел./факс **8-0062-304-14-71**, e-mail: **amnesty@skif.net**, Тюремний портал **www.ukrprison.org.ua**

СПРАВА „Журналіст проти виконавчого комітету Рівненської міської ради”

№3

(запитувана інформація необхідна була для реалізації, в тому числі, професійних прав для використання у журналістському розслідуванні при підготовці телепрограми)

Сторони:

позивач: журналіст Рівненської агенції журналістських розслідувань В.Торбіч

відповідач: начальник Управління земельних відносин виконавчого комітету Рівненської міської ради, М.Поладич, Управління земельних відносин виконавчого комітету Рівненської міської ради.

Короткий опис справи:

19.05.2008р. Позивач звернувся із запитом до начальника земельних відносин виконавчого комітету Рівненської міської ради депутатів, в якому просив надати йому інформацію щодо черги осіб, які очікують отримання земельних ділянок у межах міста Рівне під індивідуальне житлове будівництво.

27.05.2008 р. Надійшла відповідь на запит з відмовою у наданні запитуваної інформації на підставі ст.1,3,4,6 ЗУ “Про інформацію” (надання переліку громадян, які знаходяться у списках на отримання земельних ділянок під індивідуальне житлове будівництво, без їх згоди, суперечить ЗУ “Про інформацію”).

Після отримання відмови журналістом було подано до Рівненського міського суду адміністративний позов про визнання протиправними дій начальника Управління земельних відносин виконавчого комітету Рівненської міської ради, зобов'язання надати запитувану інформацію.

01.12.2008 р. – Рівненський міський суд виніс Постанову про часткове задоволення позовних вимог. Зокрема, суд визнав, що “запитувана інформація не відноситься до інформації, на яку потрібна попередня згода особи (ПІБ) ...Проте суд не може погодитись із вимогою позивача в частині надання інформації також про наявність пільг осіб, які звернулися із заявами на отримання земельних ділянок, оскільки ч.2с.23 ЗУ “Про інформацію” до основних даних про особу віднесено, зокрема, стан здоров'я особи, а окремими пільгами громадяни України можуть користуватися у зв'язку із вадами здоров'я”. Суд зобов'язав начальника управління земельних відносин протягом місяця з дня набрання рішенням суду законної сили надати позивачу інформацію щодо громадян, які звернулися із заявами до Рівненської міської ради на отримання земельних ділянок під індивідуальне житлове будівництво у м. Рівному, вказавши в такій інформації прізвище, ім'я, по-батькові та дату подання заяви.

За більш детальною інформацією звертайтеся: **Громадська організація “Асоціація медіа-юристів”**, адреса: **м. Київ, вул. Хрещатик, 27-А**, тел. **8-044-235-82-07**, факс **8-044-234-23-57**, e-mail: **mediapravo@mediapravo.org.ua**

СПРАВА “Журналіст проти Тростянецької міської ради” (запитувана інформація необхідна була №94 для реалізації, в тому числі, професійних прав з метою підготовки публікації до газети)

Сторони:

позивач: Головний редактор газети «Новини Тростянецьчини», П. Зленко

відповідач: Тростянецька міська рада, міський голова м. Тростянець Сумської області Ю. Бова

Короткий опис справи:

09.01.2009р. Головний редактор газети «Новини Тростянецьчини» звернувся із запитом до міського голови м. Тростянець Сумської області з проханням надати копії наступних документів та доступу до них:

- а) копії внутрішніх рішень / документів, що регламентують проведення конкурсів на заміщення вакантних посад державних службовців у міській раді;
- б) копії заявок всіх претендентів і протоколи про проведення конкурсів на заміщення вакантних посад державних службовців в міській раді за 2008 рік;
- в) копії посадових інструкцій всіх державних службовців, які працюють у міській раді, що діяли на 2008 рік.
- г) клопотання про надання доступу до офіційних документів конкурсної комісії міської ради по прийняттю на роботу державних службовців.

16.01.2009 р. У наданні запитуваних документів, інформації та доступу до них було відмовлено із посиланням на те, що ці документи містять конфіденційну інформацію (персональні дані осіб), а також через те, що запитувані посадові інструкції є внутрішніми документами міськви-

конкому, а тому оприлюдненню не підлягають.

Журналістом було подано до суду позов, в якому він просив визнати дії міського голови м. Тростянця незаконними та зобов'язати його надати запитувані ним документи. Під час попереднього судового засідання та під час розгляду справи в суді по суті представник відповідача спочатку позов не визнавав і просив відмовити у доступі до вищезазначених документів.

Однак, 06.05.2009 р. після допиту представника відповідача в судовому засіданні в Тростянецькому міському суді, останній попросив оголосити перерву, під час якої було досягнуто згоди про отримання копій всіх запитаних журналістом документів, крім заяв учасників конкурсу на заміщення вакантних посад державних службовців Тростянецької міськради. На необхідності надання останніх позивач та його представник не наполягали, оскільки вони не мали суттєвого значення для журналістського розслідування.

Протягом 1 години (під час перерви в судовому засіданні) всі зазначені документи були надані журналісту. Враховуючи це, необхідність в подальшому судовому провадженні відпала, в зв'язку з чим позивачем та його представником, було подано заяву про залишення адміністративного позову без розгляду в зв'язку із добровільним виконанням позовних вимог. Враховуючи це, ухвалою Тростянецького міського суду від 06.05.2009 р. вказаний позов було залишено без розгляду.

За більш детальною інформацією звертайтеся: **Громадська організація “Асоціація медіа-юристів”**, адреса: м. Київ, вул. Хрещатик, 27-А, тел. 8-044-235-82-07, факс 8-044-234-23-57, e-mail: mediapravo@mediapravo.org.ua

СПРАВА “Тополевська Л. (Львівська обласна організація «ГМ «ОПОРА») проти Управління МВС України в м. Севастополі” (запит було надіслано ЛОО ГМ “ОПОРА” в рамках дослідження ситуації в Україні щодо дотримання права на недоторканність приватного життя, моніторингу стану дотримання права громадян на інформацію)

Сторони:

позивач: Тополевська Л., координатор проекту “Моніторинг дотримання статті 8 Європейської конвенції прав людини в Україні” ЛОО ГМ “ОПОРА”

відповідач: Управління МВС України в м. Севастополі

Короткий опис справи:

10.12.2007р. – координатор проекту “Моніторинг дотримання статті 8 Європейської конвенції прав людини в Україні” звернулася до начальника Управління МВС України в м. Севастополі з інформаційним запитом з проханням надати інформацію про кількість подань працівниками УМВС України в місті Севастополі до суду на зняття інформації з технічних каналів зв'язку, накладення арешту

на поштово – телеграфну кореспонденцію та порушених кримінальних справах за ст.ст.145, 162, 163, 168, 182 Кримінального кодексу України.

28.12.2007р. – надійшла відповідь за підписом начальника Управління МВС України в м. Севастополі, В. Бірюкова про те, що дану інформацію вони надати не можуть, оскільки вона може бути віднесена до відомостей, що становлять державну таємницю (відповідно до ЗУ “Про державну таємницю та “Зводу відомостей, що становлять державну таємницю”); відповідно рекомендовано запитувачеві оформити допуск та доступ до роботи з інформацією з обмеженим грифом секретності відповідно до ст.ст. 22, 27 Закону України “Про державну таємницю”.

Після відмови у наданні запитуваної інформації, Л. Тополев-

ською було подано адміністративний позов до Управління МВС України в м. Севастополі про визнання дій незаконними та зобов'язання надати інформацію.

Відповідач до суду явку представника не забезпечив, за переліком в позов подано не було.

04.12.2008р. – Львівський окружний адміністративний суд задовольнив позов повністю: було визнано незаконними дії посадових осіб в частині відмови у наданні інформації (відповідно до положень Зводу відомостей, що станов-

лять державну таємницю, судом було встановлено, що “запитувана інформація не відноситься до інформації, щодо отримання якої встановлюються обмеження за правилами ст. 37 Закону України “Про державну таємницю” і відповідно відповідь відповідача щодо неможливості надання інформації як такої, що може становити державну таємницю, суперечить ст. 37 зазначеного закону). Суд зобов'язав відповідача надати Тополевській Л. запитвану інформацію.

За більш детальною інформацією звертайтеся: **ЛОО “Громадянська мережа ОПОРА”**, адреса: **м. Львів, вул. Шопена, 4, оф.1**, тел. **8 0322 746314**, e-mail: **lviv@opor.org.ua**, адреса сайту організації: **www.opora.org.ua**

СПРАВА “МБО «Екологія-Право-Людина» проти Рахункової палати України” №6 (захист права на екологічну інформацію)

Сторони:

позивач: МБО «Екологія-Право-Людина»

відповідач: «Рахункова палата України»

Короткий опис справи:

Міжнародна благодійна організація «Екологія-Право-Людина» звернулася із інформаційними запитом до Рахункової палати України, в яких просила повідомити результати перевірки, проведені Рахунковою палатою України щодо будівництва каналу «Дунай – Чорне море», та надати належним чином завірені копії актів відповідних перевірок.

МБО «Екологія-Право-Людина» було відмовлено у наданні інформації Рахунковою палатою України про результати перевірки, проведеної Рахунковою палатою України щодо будівництва каналу «Дунай – Чорне море» та притягнення винних за порушення законодавства осіб до відповідальності, та відмовлено у наданні копій актів перевірок.

У листі від Рахункової палати містилася інформація про проведену перевірку, але не вичерпна, і жодних запитуваних копій актів перевірок надано не було.

МБО «Екологія-Право-Людина» звернулася до Прокуратури Шевченківського району м. Києва із скаргою на дії Рахункової палати, на що отримали відповідь про те, що заходів прокурорського реагування Прокуратурою не вбачається.

листопад 2006р. МБО «Екологія-Право-Людина» звернулася із позовом до суду з вимогою поновити порушене право по-

зивача на інформацію шляхом зобов'язання відповідача надати МБО „Екологія-Право-Людина” відповіді на питання: - належним чином завірені копії актів перевірок, проведених Рахунковою палатою України щодо будівництва каналу “Дунай-Чорне море”;

- чи направлені відповідні матеріали використання бюджетних коштів при будівництві глибоководного суднового ходу «Дунай-Чорне море» до правоохоронних органів; - чи притягнуті винні за порушення особи до відповідальності (дисциплінарної, адміністративної, кримінальної) за перевищення витрат у процесі спорудження каналу «Дунай-Чорне море»;

- чи вжито відповідними державними органами заходів реагування на виявлені в ході перевірки порушення; - який стан використання бюджетних коштів на добудову та підтримання експлуатаційних глибин глибоководного суднового ходу «Дунай-Чорне море» на даний час; - чи було виявлено та усунено причини і умови, які сприяли порушенню бюджетного законодавства.

04.09.2007р. Господарським судом Львівської області задоволено позовні вимоги МБО «Екологія-Право-Людина»

31.10.2007р. Рахунковою палатою України подано апеляційну скаргу на постанову Господарського суду Львівської області від 04.09.2007, в якій скаржник просить скасувати постанову Господарського суду Львівської області від 04.09.07 і ухвалити нове рішення.

Колегія суддів Львівського апеляційного адміністративного суду дійшла висновку, що апеляційну скаргу Рахункової палати України слід залишити без задоволення.

За більш детальною інформацією звертайтеся: **Міжнародна благодійна організація «Екологія-Право-Людина»**, адреса: **м. Львів, вул. Івана Франка, 9, кв. 1а**, тел. **+38 (032) 24-33-888**, тел./факс: **+38 (032) 2257682**, e-mail: **epl@mail.lviv.ua**, адреса сайту організації: **www.epl.org.ua**

ДОДАТОК №1

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Міжнародної конференції «Захист права на інформацію в Україні» м. Львів, 20-21 грудня 2007 р.

Міжнародна конференція «Захист права на інформацію в Україні», організована Міжнародною благодійною організацією «Екологія-Право-Людина» за підтримки Міжнародного фонду «Відродження», відбулася 20-21 грудня 2007 року в місті Львові. Конференція зібрала 60 учасників, серед яких були науковці, експерти з даної тематики, представники міжнародних організацій та НУО з різних регіонів України, а також представники органів державної влади України. Мета конференції полягала у висвітленні теоретичних та практичних аспектів права на інформацію в Україні, з'ясування існуючих недоліків у законодавчому регулюванні та встановлення основних причин правопорушень у процесі реалізації цього права, розробленні рекомендацій для покращення законодавства і практики у цій сфері.

Враховуючи, що право на інформацію є одним із основоположних прав, передбачених Міжнародним пактом про громадянські та політичні права та Конституцією України,

Усвідомлюючи, що забезпечення реалізації права на інформацію та захист цього права є фундаментальною основою демократичного суспільства та однією з основних умов його розвитку, яка необхідна для реалізації інших прав людини,

Прагнучи створити надійний механізм здійснення права на інформацію в Україні, який би відповідав європейським та міжнародним стандартам,

Висловлюючи занепокоєння тим, що Україна досі не виконала рішення зустрічі сторін Організації за демократію та права людини в Європі від травня 2005 року щодо розробки стратегії виконання вимог Організації за демократію та права людини в Європі в Україні,

Прийшли до висновку про необхідність ґрунтовного та невідкладного вдосконалення законодавства України в сфері доступу до інформації, покращення системи та практики доступу до інформації, покращення правової культури суб'єктів інформаційних відносин та посилення відповідальності за правопорушення в інформаційній сфері.

У процесі обговорення учасниками міжнародної кон-

ференції «Захист права на інформацію в Україні» було вироблено наступні рекомендації для Президента України, Верховної Ради України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства юстиції України, Міністерства охорони навколишнього природного середовища України, Державної судової адміністрації України, Верховного Суду України, Вищого господарського суду України, які могли б сприяти покращенню ситуації щодо реалізації права на інформацію:

1. У сфері покращення доступу до інформації: пасивного (отримання інформації на запит) та активного (поширення інформації):

- Покращення інформування органами державної влади шляхом збільшення обсягів та вдосконалення способів інформування громадськості державними органами, органами місцевого самоврядування про свою діяльність (ЗМІ, веб-сайти та інші способи); а також прийняття відповідних законодавчих актів щодо порядку оприлюднення інформації.
- Скасування положень щодо платного надання статистичної інформації, що аналізується, обробляється та формується органами статистики відповідно до своїх повноважень.
- Вдосконалення процедури доступу до інформації та визначення прав та обов'язків державних органів та органів місцевого самоврядування в інформаційній сфері.
- Забезпечення неухильного дотримання вимог щодо строків задоволення запитів та строків щодо надання відмови у задоволенні запиту (особливу увагу звернути на дотримання 10-денного строку, передбаченого ст. 33 Закону України «Про інформацію»).
- Дотримання положень Конвенції „Про доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля“, державними органами та органами місцевого самоврядування, а також приведення національного законодавства у відповідність з нормами Конвенції.
- Формування всіма суб'єктами інформаційних відносин переліків видів інформації, що знаходиться у володінні цих суб'єктів, виробляється (чи повинна вироблятися) в

процесі їх поточної діяльності – представників органів державної влади та місцевого самоврядування і забезпечення вільного (безкоштовного) доступу до такої інформації, внесення відповідних змін до законодавства для регулювання питання створення таких переліків.

- Забезпечення виконання органами виконавчої влади постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок оприлюднення в мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» від 04.01.2002р. № 3.
- Створення спеціалізованих структурних підрозділів (призначення відповідних посадових осіб) в органах державної виконавчої, законодавчої влади, прокуратури, судах усіх рівнів, у повноваження яких повинні входити розгляд інформаційних запитів та забезпечення належного інформування громадськості про діяльність таких органів, установ.
- Внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України для визначення понять, що вживаються в ньому, а саме: поняття «владні управлінські функції», «владно-розпорядчі повноваження», «управлінські функції», «суб'єкт владних повноважень».
- Рекомендувати Верховному Суду України та Вищому господарському суду України переглянути зміст Інформаційного листа Верховного Суду України від 26.12.05 № 3.2.-2005 (абз. 2-3 п. 1) та Рекомендацій Вищого господарського суду України від 27.06.07 № 04-5/120 Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам (п. 5.2, 5.3), якими значно звужено сферу застосування КАСУ щодо позовів громадян та громадських організацій у сфері порушення права на інформацію.

2. У сфері обмеження доступу до інформації:

- Неприпустимість застосування державними органами, органами місцевого самоврядування непередбачених законом грифів обмеження доступу до інформації в

процесі виконання своїх функцій, законодавче закріплення порядку оскарження рішень щодо застосування обмежувальних грифів.

- Законодавче закріплення процедури надання відкритої інформації, яка є складовою частиною документації, доступ до якої обмежений.
- Перегляд законодавства та припинення практики обмеження доступу до інформації на підставі права власності держави на інформацію.
- Деталізація поняття «конфіденційна інформація» шляхом прийняття відповідних змін до законодавства.

3. У сфері захисту права на інформацію та відповідальності за його порушення:

- Створення незалежного спеціалізованого органу для контролю за дотриманням законодавства про інформацію та його захисту з відповідним законодавчим регулюванням його статусу (напр., омбудсман у сфері інформаційних відносин).
- Посилення адміністративної відповідальності за порушення права на інформацію, забезпечення притягнення до дисциплінарної відповідальності суб'єктів інформаційних відносин, які допускають неправомірне обмеження доступу до інформації.

4. У сфері освіти та культури:

- Підвищення кваліфікації та правової культури державних службовців шляхом проведення тренінгів, навчань та поширення публікацій, нормативних актів у сфері доступу до інформації.
- Включення в навчальну програму ВНЗ у рамках курсу «Основи права» лекційних годин, присвячених питанням права на інформацію та доступу до інформації.

ДОДАТОК №2

Публікації, здійснені за підтримки МФ “Відродження”

1. “Доступ до інформації про діяльність органів влади” Методичні матеріали” Кіровоград, 2007р.

Дитяча екологічна громадська організація “Флора” (проект - “Прозора влада – демократичне суспільство”)

2. “Доступ до інформації. Регіональний аспект. Кіровоградська область. 2007-2008 рр.”- Під редакцією І.В. Дуднік, Л.В. Шестакової.- Кіровоград, 2008р.

Дитяча екологічна громадська організація “Флора” (проект - “Прозора влада – демократичне суспільство”)

Контакти організації: 25015 м. Кіровоград, вул. В, Єгорова, 19, кв.2, тел. 80522 24 92 23, e-mail: ing-dudnik@yandex.ru

3. Право на доступ до інформації: теорія та практика / Харківська правозахисна група. – Харків: Права людини, 2008 р.

Харківська правозахисна група, Громадський інформаційно-методичний центр “Всесвіт”/ ВГО Альянс “Майдан” (проект “Реалізація права на доступ до інформації, що є у розпорядженні органів влади та управління”) Контакти організації: 61003 м. Харків, пров. Слюсарний, б. 10, кв.2, тел. 8 057 731-10-76, e-mail: vsesvit@maidanua.org, сайт “Право знати” <http://stop-x-files-ua.org/>

4. Практичний посібник “Результати польових досліджень реалізації та захисту пасивного права на доступ до інформації про молодіжні програми та їх фінансування, як отримати інформацію вчасно і у повному обсязі”/ Яцків Т.Г., Хауляк Я.В., Тарасенко Л.Л. – Львів, 2009р.

Молодіжна громадська організація “Комітет підтримки студентського самоврядування” (проект “Реалізація та захист права на доступ до інформації про молодіжні

програми та їх фінансування”)

Контакти організації: 79019 м. Львів, вул. Ставронігійська 11, оф. 3 тел. 8 032 235 45 19, e-mail: kpss@lawngo.net

5. Брошура “Как местная власть информирует территориальную громаду о своей деятельности”. Луганськ, 2009; Буклет “Ваше право знать”

Луганський обласний центр політичних та соціологічних досліджень “Політсоціум” (проект “Реалізація права на доступ до інформації про діяльність виконавчої влади в семи містах Луганської області”)

Контакти організації: 91055, м. Луганськ, вул. Жовтнева, 46, т/ф (0642) 52-81-31, e-mail: politsocium@ukr.net

6. Брошура «Реалізація права на доступ до інформації про діяльність влади: досвід Східної України»

Луганська обласна філія української студентської спілки “Студентське Братство Луганської області “СБ” (проект - “Тотальна акція в підтримку прав громадян на отримання інформації в Східній Україні”)

Контакти організації: 91040, м. Луганськ, кв. 50 років Жовтня 22/40; тел. 80642 59 54 16; e-mail: stud_brat84@mail.ru

7. “Моніторинг судової практики: узагальнення практики українських судів в інформаційних спорах по доступу до інформації” Київ, 2009р.

Громадська організація “Асоціація медіа-юристів (проект “Юридична підтримка реалізації права на доступ до офіційної інформації”)

Контакти організації: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 27-А; тел. 8-044-235-82-07, факс 8-044-234-23-57; e-mail: mediapravo@mediapravo.org.ua